

1a. Gunnhild Øyehaug: Lille knude

Teksten er fra novellesamlingen Knuder (2018). Gunnhild Øyehaug er norsk forfatter.

Kåre kom til verden med en navlestreng som ingen kunne klippe over. Navlestrengen hang fast i en moderkage som nægtede at komme ud. Den blev hvor den var, den flyttede sig ikke en millimeter. De kunne hverken klippe navlestrengen over eller operere moderkagen ud. Det var godt nok sørens, sagde overlægen. Godt nok sørens. Hans far tog det først som et personligt nederlag, at han ikke kunne klippe navlestrengen over: Han tænkte at han måtte være helt håbløs, en ussel far som ikke kunne noget så enkelt. Vel var navlestrengen både fed og glat, men den var ikke unormalt tyk på nogen måde. Kun unormalt stærk. Og der lå en trøst i det for Kåres far, at der heller ikke var nogen andre der kunne klippe den over, ingen af sygeplejerskerne, ingen af lægerne, uanset hvad de forsøgte. - Vi må finde en alternativ måde at leve på, Marianne, sagde Kåres far. - I er forbundet for livet, derom hersker ingen tvivl.

Marianne havde i grunden ikke noget imod det. Det var på mange måder lettere at holde øje med det lille barn på den måde, hun vidste hvor han var til enhver tid, og hun kunne bare rulle navlestrengen ind når hun mistede ham af syne, eller når han gemte sig. Det var selvfølgelig problematisk at have et privatliv med faren, men det gik på en måde: Man skulle bare indstille sig på at gøre det så stille som muligt og med mindst mulig bevægelse. Kåres far, derimod, syntes situationen var stadig mere uudholdelig, han *ville* have bevægelse! kunne han finde på at råbe når han var allermest vred, ofte efter en eller anden hændelse blandt andre mennesker: en eller anden indkøbstur eller bare en tur i parken hvor folk havde stirret på den gråhvide, nøgne streng mellem mor og søn og helt tydeligt syntes det var mærkeligt. Og på Kåres far, følte Kåres far, som gik et halvt skridt bag dem med bøjet nakke. Han kunne ikke holde det ud længere. Han rejste væk.

Marianne havde i grunden ikke noget imod det. Det var på mange måder lettere at leve som de var tvunget til at leve, når hun kunne koncentrere sig om at holde trit med sin søn. Det, var så meget hun skulle være med til. Hun blev nødt til at småløbe rundt hele tiden, klatre i træer, hoppe i hø, cykle, spille fodbold, være med hjemme hos kammeraterne. Og hun prøvede hele tiden at gøre sig usynlig, ville ikke hæmme sønnens udvikling, hun vidste at hun blev nødt til at lade ham gøre ting, prøve ting, hun ville ikke være en klods om benet, så når de lavede bal-lade og drengestreger, lukkede hun øjnene. Stod uden for badeværelset når de smurte det ind i tandpasta. Gemte sig bag et træ når de smugrøg i grøftekan-ten. Og holdt sig for øjnene når Kåre skulle ind i omklædningsrummet før og efter svømning. Under Kåres seksuelle debut, plakatfuld som fjortenårig til en fest, gemte hun sig så godt hun kunne under sengen og holdt sig for ørerne.

Da Kåre blev gift, flyttede Marianne naturligvis ind sammen med brudeparret. De lavede et værelse til hende lige ved siden af deres soveværelse, for bruden kunne ikke holde ud at Marianne skulle sove inde på deres værelse, så sådan blev det. Der var i grunden bare en ekstra væg på værelset med en sprække i, som navlestrengen kunne trædes igennem før de gik i seng. Men bruden mente at hun så

Mariannes øje stirre på dem gennem sprækken. Noget Marianne sagde ikke var sandt. Men bruden insisterede og syede et forhæng som hun hængte op foran sprækken. Forhænget blev viklet ind i navlestrengen, og bruden brød grædende
45 sammen på gulvet. - Hun er overalt! hikstede hun, - hun er overalt, Kåre, det nytter ikke noget, jeg kan ikke holde det ud! Jeg kan ikke holde det ud! græd hun, og i et fortvivlet forsøg bed hun alt hvad hun kunne i navlestrengen. Av! hylede Kåre og Marianne og så forskrækket på hinanden gennem sprækken; de vidste ikke at båndet var blevet så følsomt. Bruden hikstede bare. - Jeg forlader dig! sagde hun. -
50 Jeg forlad-her dig! Og så rejste hun væk.

Kåre havde i grunden ikke så meget imod det. Det var på mange måder lettere at leve som de var tvunget til at leve, nu hvor moren var ved at blive gammel og han var nødt til at begynde at tage hensyn til hendes tempo. Han kunne desuden ikke gøre de ting han havde lyst til længere, han kunne ikke gå i byen med vennerne, hun blev hurtigt træt, og det var ikke for det, hun kunne godt sidde og sove i baren, sagde hun, men han havde ikke lyst, sagde han, han havde ikke brug for det længere. I virkeligheden var han altid så flov når hun faldt i søvn; hendes hage faldt ned på brystet, og der løb savl ud ad munden på hende. Så han måtte klare sig uden. - Du har altid være med til det jeg ville, mor, sagde han - nu kan jeg tage
60 med til dine gøremål. Så han gik med hende til bingo. Til basar. Og når hun faldt i søvn på offentlige steder, var han ikke så flov længere, han kunne tilmed synes godt om hende, når hun sad sådan med savlet hængende i en tynd tråd fra hagen: Hun var hans mor, hun havde fulgt ham overalt. Han elskede hende. Til sidst havde han vænnet sig til et helt stille liv, til timer med at løse krydsord og strikke, til
65 stadig længere eftermiddagslure, til alverdens tv-serier og radioprogrammer. Til at sjoske rundt med tøfler på linoleummet. Til at gå i seng klokken ni. Det var roligt. Fredeligt.

Men en dag midt i morgenmaden døde Marianne. Hjertestop, sagde lægerne, og Kåre var ikke til at trøste. De mente desuden at når hun nu var død, blev *de*
70 *nødt* til at skære navlestrengen over. For hvis ikke blev Kåre nødt til at flytte ind på kirkegården. - Men båndet er blevet så følsomt, sagde Kåre, - det kommer til at gøre ondt! - Har du ikke hørt om bedøvelse, sagde de, og Kåre rødmede. Det havde han jo, mumlede han. Så Kåre blev bedøvet. De forsøgte at adskille Kåre fra sin døde mor. Men det nyttede ikke. - Hvad fanden, råbte lægerne. - Vi nægter at
75 tro det! Moderkagen var skrumpet ind til en klump på størrelse med en rosin og havde sat sig fast på bækkenbenet, den var blevet til en del af skelettet. Ikke engang den del af navlestrengen som var begyndt at blive grønlig, kunne saksene, knivene, laserne klare. Det nyttede ikke. Båndet var ubrydeligt. - Kåre, vi bliver nødt til at skære noget af hendes skelet hvis du skal gøres fri, sagde de. Kåre så på
80 dem som om han var bange for at de ville slå ham. Hans øjne var store, og ørerne lå fladt tilbage som på en hund, hviskede overlægen, som en hund vil han leve, da Kåre peb: - Nej, det er helt fint, det må I ikke gøre! - Så må vi simpelthen slå en lille knude på strengen, så stramt vi kan, for at forhindre hendes død i at sive over i dig. Der er ikke mere vi kan gøre, Kåre, vi beklager, sagde lægerne. Kåre sagde
85 at det var i orden. Bad dem bare om at få bedemanden til at lave et hul i kisten så navlestrengen kunne komme igennem. Og søgte kommunen om byggetilladelse på kirkegården.

Byggetilladelsen blev bevilget, men huset måtte ikke være højere end den højeste gravsten på kirkegården og ikke bredere end at de andre grave kunne stå i fred,
90 noget der var helt i orden med Kåre, han havde under alle omstændigheder ikke så stor bevægelsesfrihed nu hvor navlestrengen var seks fod kortere. Det var fint nok; han var vant til et stille liv og fortsatte livet som det havde været før moren døde, med krydsord, tv, radioprogrammer. Tøflerne skrabede mod væggen, han kiggede ud ad vinduet på de forskellige ligfølger som passerede et par gange om ugen. For
95 at se om han så hende. Hun som altid var med til begravelserne, og som altid så ud som om hun ikke kendte nogen af de andre som stod og græd og holdt om hinanden. Hun som altid stod lidt i udkanten, klædt i sort, med et lille blegt ansigt vendt alvorligt mod jorden.

Han havde lagt mærke til hende allerede ved den første begravelse han var vid-
100 ne til fra sit nye hus; hun havde gået bagest, snublede lidt i den lange nederdel, som var blevet endnu længere fordi det regnede. En dag med meget vind og regn var hun snublet lige uden for hans hus, huset havde en god beliggenhed, tænkte han, det lå lige ved siden af den lille grussti som snoede sig gennem kirkegården, som ligfølgerne fulgte for at komme hen til gravene. Og da hun rejste sig og børstede jord af knæene, fik de øjenkontakt. Himmelen og jorden stod stille. Og så gik
105 hun videre. Han så efter hende. Hun foldede armene over brystet, hun var en mørk, lille figur bagest i følget med en alt for lang og våd nederdel. Han tænkte at han gerne ville kysse hende i al den vind. Og kysset skulle være som langt hår i vinden, eller som højt græs i vinden skulle det være, og det skulle suge dem fast
110 til jordoverfladen selvom det hele tiden rev i dem og ville feje dem væk.

Åh!

Han ventede på hende hver dag. Hun var begyndt at se ind på ham nu, når hun gik forbi, de var begyndt at hilse på hinanden, forsigtigt med øjnene, de havde
noget, han vidste ikke hvad det var, men det lignede en forståelse, og en dag havde
115 han haft mod til det, han havde skrevet en lille plakat, og den holdt han op i vinduet, håbede at hun så den: »KOM IND« stod der. Kom ind. Han havde ryddet op så godt han kunne, vasket gulv, taget nogle blomster fra morens grav og sat dem på det lille bord, og han mente det så godt ud. Det eneste der bekymrede ham, var navlestrengen: Hans del frem til knuden var grå og frisk og fin, men Mariannes
120 del var stadig sortere jo tættere på hende den kom, og han vidste ikke om knuden var stærk nok til at holde hendes død ude. Og han vidste ikke hvad hende han ikke vidste hvad hed, ville synes om det. Han stod med mel på fingrene da det bankede på døren. Han havde overvejet at prøve at pudre Mariannes del af navlestrengen, men nu tørrede han hænderne i viskestykket så hurtigt han kunne, og åbnede. Det
125 var hende. Hun stod der, lille og mørk, og med et blegt, blegt ansigt. Armene foldet over brystet. - Kom ind, smilede han. - Kom ind.

Hun havde ingen familie, fortalte hun, og hun var så ensom! Hun var helt alene i hele verden! Hun græd i hans skød. Begravelserne var det eneste sted hvor hun turde gå hen for at møde andre mennesker, de var så åbne til begravelser, de græd
130 og åbnede sig, og selvom de ikke kendte hende, gik de alligevel ud fra at hun på en eller anden måde havde kendt afdøde, at hun måske havde gået ærinder eller klippet hår eller sådan noget for den afdøde. For de tog godt imod hende, serverede kaffe til gravøllet, talte med hende, spurgte hvordan hun havde kendt afdøde, og så

sagde hun som regel noget smukt, et eller andet hun havde opsnappet under guds-
135 tjenesten, og de spurgte hende hvem hun var, hvad hun lavede. Han klappede hende på håret. - Men nu kan du komme her, sagde han. - Så længe jeg nu har tilbage. - Hvad mener du med det? spurgte hun. - Kan du se den streng som går ud fra min mave? spurgte han. Hun løftede hovedet og gned tårerne ud af øjnene. - Ja! Hvad er det?

140 Han fortalte det hele.

- *Forlod* hun dig bare? sagde hun da han kom til den del om bruden. - Ja, sagde Kåre og mærkede gråden sidde i halsen. Der var noget som nev et sted. Det stak og stak. - Så du har ingen børn? sagde hun. Han rystede på hovedet. - Det har jeg heller ikke. Og jeg vil så gerne have det! Jeg vil så gerne have noget som er mit!
145 Et hjem! Nogen at være hjemme hos! Hun så på ham. - Tror du ... havde du mon villet have mig, jeg mener sådan generelt, er jeg noget nogen ville have, for eksempel du, for at spørge direkte? sagde hun. - Ville du have *mig* spurgte han. - Jeg er trods alt en mand som er lænket til sin døde mor gennem en ubrydelig navlestreng! - Jeg vil ikke have nogen anden, sagde hun og kastede sig om halsen på
150 ham. Hendes krop var så lille, og det dirrede i ham! Kåre dirrede. - Og hvem ved hvad mine gener er i stand til, sagde han, - det kan være at du får et barn med den samme slags navlestreng som jeg har fået. - Jeg vil ikke have andet! råbte hun lykkelig. Og nu ville han *virkelig* kysse hende.

1b. Michael Kvium: Future jingle

Future jingle (1995) er malet af billedkunstneren Michael Kvium.

